

→ Premier Rob Jetten en PRO-leider Jesse Klaver in de Tweede Kamer. FOTO JEROEN JUMELET/ANP

Coalitie praat los van elkaar met oppositiepartijen

De fractieleiders van D66, VVD en CDA zoeken naar uitwegen om het belastingplan én het kabinet te redden. In de Haagse wandelgangen heerst een onbestemd sentiment. De ene partij houdt rekening met verkiezingen, de ander prevelt dat het goedkomt.

De coalitie van D66, VVD en CDA heeft een nieuwe uitweg uitgedokterd voor een oud probleem. De fractieleiders van D66, VVD en CDA gaan nu één op één met andere partijleiders van de oppositie in gesprek om steun te verwerven. En bijzonder: dat doen ze los van elkaar. Dus Henri Bontenbal (CDA) belt bijvoorbeeld met Jesse Klaver (PRO), Ruben Brekelmans (VVD) appt met Chris Stoffer (SGP) en Bas Paternotte (D66) spreekt Henk Vermeer (BBB). Of varianten van deze opzet.

De leiders van D66, VVD en CDA praten elkaar daarover later weer bij; dat is het nieuwste idee. Gisterochtend heeft het trio voor het eerst overleg gehad.

Iedereen met verstand van politieke onderhandelingen weet: dit is een riskante choreografie. Als de coalitieleiders los van elkaar in achterkamers gaan wheelen en dealen, is dat een recept voor ruis. Wie spreekt precies wat af met wie?

Maar ze moeten wat. Want deze experimentele route is niet uit luxe gekozen. Het is eerder de wanhoop die regeert in Den Haag, nu de deadline nadert. Komende donderdag wordt er gestemd over het belastingplan.

Politieke gok

Gaat een meerderheid daarvoor stemmen, ook in de Eerste Kamer? Bij de coalitiepartijen zijn verschillende sentimenten te horen. Bij het CDA hopen ze dat het lukt, maar wordt er wel alvast rekening gehouden met een kabinetsbreuk.

Bij de VVD wordt juist beweerd dat een kabinetsval echt niet gaat gebeuren. Rechtse én linkse oppositiepartijen kunnen immers nog wat binnenslepen. En zelfs als die partijen niet álles bereiken wat ze willen; durven zij dan uiteindelijk het belastingplan af te schieten, met chaos als gevolg?

Het laten aankomen op de knikjes in de Eerste Kamer is wel een politieke gok; coalitiepartijen weten liever vóór donderdag of ze genoeg steun hebben.

De financiële plannen moeten dan waarschijnlijk wel wéér op de schop. Veel ogen zijn gericht op Jesse Klaver van PRO. Klaver kwam woensdag in het debat met een plan om 1,5 miljard euro extra belasting op te halen bij vermogenden: 'de miljonairstaks'.

VVD hoopt op rechts

De VVD blokkeert Klavers optie, gooit de deur dicht voor alle plannen die haaks staan op het coalitieakkoord én vermogenden meer laten betalen. D66 en CDA zien Klavers voorstel ook als te ruig, al willen ze best in gesprek over wat wél mogelijk is. De anderen willen vooral weten of de VVD wel bereid is om ook een deal te gedogen waar vermogenden meer worden aangeslagen. Het antwoord lijkt nee.

Maar hardop is dat nog niet gezegd, want tegelijkertijd erkennen de liberalen ook dat de gesprekken met de oppositie eerst een nieuwe fase in moeten gaan. Daarbij hoopt de VVD nog altijd dat de rechtse oppositiepartijen – BBD, SGP en JA21 – een akkoordje kunnen sluiten. "We verwachten dat zij ook met plannen komen," klinkt het bij de VVD.

'Niemand is zo diep ingegraven dat ik denk: hier komen we niet uit'

De ondertiteling is hier belangrijk. De boodschap bij de VVD klinkt als: leuk als Klaver – of links – weer wat krijgt. Het mag alleen niet te gortig worden én rechts moet ook wat te vieren hebben.

Hoe moet dat er precies uitzien? Wat is de ondergrens voor de VVD? Waar nemen D66 en CDA genoegen mee? Niemand wil of kan dat nu zeggen. Evenmin is zeker of het minderheidskabinet deze begrotingsronde overleeft.

Bij D66 klinkt echter voorzichtig optimisme over de afloop; een Kamerlid omschrijft het als volgt: "Niemand is zo diep ingegraven dat ik denk: hier komen we niet meer uit."

Niels Klaassen

Saskia van Westhreenen
DEN HAAG

'Het is veel logischer om het eigen huis iets meer te belasten, maar dat is een heilig huisje voor de VVD'

Volgens het plan van de twee partijen moeten de allerrijksten straks een toptarief van 45 procent gaan betalen, in plaats van de huidige 36 procent. Daarbij komt er een einde aan geitenpaadjes die populair zijn bij vermogenden en komt er een hogere erf- en schenkbelasting. Opbrengst: 1,5 miljard euro, waarmee de loonbelasting voor werkenden omlaag kan.

Bezwaar 1: Alle rijken vluchten straks naar het buitenland

"Dat wordt altijd vrij snel geroepen," beaamt Aart Gerritsen, universitair hoofddocent economie aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam. "Maar dat vluchteffect wordt schromelijk overdreven."

Er zit maar een heel kleine kern van waarheid in: vermogen kun je inderdaad sneller verplaatsen van het ene land naar het andere dan arbeid. "Maar in de praktijk gebeurt dit niet zo vaak. Een vermogende kiest er meestal voor om zijn vermogen door te sluizen naar box 2 en het daar in een eigen bv'tje te stallen. Dat scheelt belasting en is veel populairder dan vertrek naar het buitenland."

Bezwaar 2: Nederlanders betalen al de meeste belasting van heel Europa

"Als je het internationaal vergelijkt, is die 36 procent die we nu kennen inderdaad vrij fors. Ik snap de wens van de partijen overigens heel goed: ze willen de lasten verleggen naar de meer vermogenden. Maar of dit de beste manier is? Dat betwijfel ik."

"Als je kijkt waar het meeste vermogen in Nederland zit, dan zit dat in het eigen huis en in de pensioenen. Wil je echte stappen maken, dan moet je dáár wat weghalen. Want een toptarief van 45 procent, tjonge, dat is echt heel hoog. Nederland zou er Europees koploper mee zijn. Dat lijkt me niet per se verstandig."

Bezwaar 3: We rekenen ons te rijk met die extra inkomsten

"Je ziet dat de allerrijksten in Nederland hun inkomsten nu vooral uit box 2 halen, uit het eigen bedrijf. Vorig jaar bleek ook uit een studie van het Centraal Planbureau dat de tarieven daar dalen. Procentueel gezien betaalt de rijkste 1 procent daar juist minder belasting."

"Volgens het voorstel van PRO en Volt komt er straks een einde aan populaire geitenpaadjes, ze willen bijvoorbeeld het lenen uit je eigen bv moeilijker maken. Dan gaat het om het dichten van gaten in de belastingwet; daar is echt wel wat winst te behalen. Over dat onderdeel ben ik eigenlijk het meest enthousiast."

Bezwaar 4: Ingrijpen in de hypotheekrenteaftrek is veel lucratiever

"Ja! Je kunt wel focussen op box 2 en box 3, maar daarin zit maar een kwart van ons vermogen. Het meeste zit in... Juist! In huizen en pensioenen. En de overheid subsidieert op dat vlak heel veel. In principe is het veel logischer om het eigen huis iets meer te belasten. Maar dat zijn letterlijk heilige huisjes voor de VVD, dus ik snap heel goed waarom we nu in die impasse zitten."

Bezwaar 5: 1,5 miljard euro is een schijntje als we daarmee arbeid goedkoper willen maken

"Natuurlijk, de grondslag voor belasting op arbeid is gewoon heel groot. Het gaat om heel veel mensen. Maar je kunt ook zeggen: dit gaat voor heel veel mensen iets betekenen, hoe klein dat effect misschien ook is."

Bezwaar 6: Erfbelasting? Sommige EU-landen kennen dat niet eens!

"Eens. Oostenrijk, Cyprus, Estland, Letland, Malta, Roemenië, Slowakije en Zweden kennen dit niet. Maar hoor eens: het is een vrij efficiënte belasting; je gaat dood en dat is het. Je haalt geld weg bij mensen die het kunnen missen.

"Ik snap heel goed dat deze wens op het lijstje van de oppositie staat, maar politiek gezien is een hogere erf- of schenkbelasting altijd lastig te verkopen; die is gemakkelijk neer te zetten als iets heel naars. Maar economisch gezien is er veel voor te zeggen om er iets mee te doen."

Concluderend: wat werkt het beste?

"Dat hele box 3-plan, waar alles mee begon, vond ik in principe verstandig. Minister Heinen stuurde het met één zinnetje terug naar de tekentafel. En hoe moet je dat gat dan financieren? De positie van de VVD maakt het heel lastig. Hypotheken, pensioenen, vermogen, erfbelasting – werkelijk álles waar je nu over praat, is een heilig huisje voor de VVD. Dat lijkt me best frustrerend."

"Het afsnijden van die geitenpaadjes is verstandig, maar het verhogen van het toptarief naar 45 procent lijkt mij onverstandig. Maar als ik het voor het zeggen had, probeerde ik eerst eens iets te doen aan die huizen en pensioenen."